

מסורת הש"ס

א) ז"ק סד: שנועט. ה. כורות נח. וזה דמית ר' ישמעאל י"ג מדות שהורה נדרשת כן והא איכא גס מזה וז הנינו כתיבה תוס' שנועט. ה. ד"ה דמיתא, (ג) לעיל נח, (ג) זימס ונחלים. ר"ל, (ד) ז"ל למצורין.

תורה אור השלם

1. וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכלו. ויקרא יא מא 2. את זה תאכלו מבשר אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובחגלים אתם תאכלו. ויקרא יא ט

גליון הש"ס

נב' קישות שהתליעה. עי' פסחים קטו ע"ז תוס' ד"ה קפח:

מוסף רש"י

הטל פרט. הסמוך להם ותנחו זיניהם ודונם ככלל ופרט וכלל ותנחי ביה כל כעין הפרט הלכך אי לא תאכלו קמא הוה מרצין כעין הפרט אפי' צורות דדמו לפרט דהכי שהן מים גדלין על גבי קרקע אכל השתא דכתיב תאכלו קמא דרשין ליה הכי מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעים ואיתרבו חריצין ונעיצין לאיסורא כללו ולא איתרבו צורות: ומאי רצי. כעין הפרט דאף כל: ומאי מיעט. דכל פרט למעוטי אתא: ואימא מה **הפרט מפורש וכו'.** דאע"ג דלא דמי ליה לפרטא אלא צמד דא מרצין דכללא בתרא דוקא: א"כ **תאכלו מאי אכני ליה.** כללו איכא נמי כלים לא מיתסרי דהא לא דמו לפרט כמידי אלא לאו תאכלו למשרי צורות אתא ולמיתרם דלא תרצי כעין הפרט אלא חריצין ונעיצין דדמו ליה כשני לרדן: **חריצין.** ארוצין וקצרים: **נעיצין.** רחצין כגון אותן שעושין לצידי דגים: **ואימא איפכא** לא גרסין הכא עד צסיפא דשמעתא דתא מלתא דתנא דצי ר' ישמעאל אכל הכא גבי תנא דצי רב דדרש כללי ופרטי ליכא לאותביה דהא כעין הפרט צעין ומאי כעין הפרט אלא דתרגינהו לאיסורא ותפיק חריצין ונעיצין: **מים במים ז' פעמים.** הואיל ושני הכללות סמוכין כשתטיל פרט שמחריהם זיניהם מדה צמורה היא ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לפרטא מכללא דלא דרשה ככלל ופרט. ואיכא דין ריבה ומיעט לכלל ופרט דכי דרשין כלל ופרט הו פרט פירושו של כללא ואין כללא אלא מה שצפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להציא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאתויי מידי דדמי ליה לפרט אכל כי דרשין ריבה ומיעט לא פירש המיעוט את הרבי אלא מיעט שלל תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו וכלאו רבוי שני הוה מרצין כל דדמי ליה למיעוט ואהני רבוי שני לאתויי כל מיני ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרשין צפ' נגמר הדין (פסהדיון דף מה): גבי כל הסקלון נתלין דרצוי ומיעוט לחודיה מיימי כל דדמי ליה בכל מילי. ומשום דרצוי ומיעוט מידרש אינטרין תאכלו קמא למשרי צורות דאחי דרצוי ומיעוט וריצוי לאיסורא דאילו ככלל ופרט דרשין ליה לא הוה מתרבו צורות ולא אינטרין תאכלו יתירא

הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חוזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מים נובעים אף כל מים נובעים מאי רבי חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט בורות שיחין ומערות להתיירא ואימא מה הפרט מפורש מים גדלין על גבי קרקע אף כל מים גדלין על גבי קרקע ומאי אפי' בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים אם כן תאכלו מאי אהני ליה (ד) רבי ר' ישמעאל תנא במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט במים ריבה בימים ובנחלים מיעט במים חוזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט בורות שיחין ומערות להתיירא אימא מאי ריבה בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים א"כ תאכלו מאי אהני ליה ואיפוך אנא כדתני מתתיה דתני מתתיה בר יהודה מאי ראית לרבות בורות שיחין ומערות להתיירא ולהוציא חריצין ונעיצין לאיסורא מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורים ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורין ככלים הי סתום והי מפורש פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר יש לו מפורש ואין לו סתום וחד אמר אין לו מפורש ויש לו סתום מאי טעמא דמאן דאמר יש לו מפורש אמר לך מיניה הוא דקא מותרו כלים מאי טעמא דמאן דאמר אין לו מפורש דהאי הוא דקמוכח אהאך דאי מהאך הוה אמינא בכלים אע"ג דאית ליה נמי לא תיכול אמר רב הונא בלא לשפי איניש שיכרא בצבייתא באורתא דילמא פריש לעיל מצבייתא והדר נפיל לכסא והוי עובר משום ישרץ השרץ על הארץ אי הכי במנא נמי דלמא פריש לרפנא דמנא רביתיה ומנא תימרא דתניא מנין בורות בורות ושותיה מזה ואינו נמוע ת"ל תאכלו מכל אשר במים וליחוש דלמא פריש לרפנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה"נ היינו רביתיה אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השרץ על הארץ ילרבות יבחושוין שסינגן טעמא דסינגן הא לא סינגן שרי (ג) אמר שמואל (ה) קישות שהתליעה

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סו.

במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט. פי' בקוטרם משום דרצוי ומיעוט מדרש אינטרין תאכלו קמא למשרי צורות שיחין ומערות דלתו דרצוי ומיעוט ורצוי דאסור דאילו כלל ופרט דרשין לא הוה מתרבו צורות ולא אינטרין תאכלו יתירא דקסבר תנא דצי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא ולא מרצין ככלל בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל דא דפרט דהיינו נובעין ורצי ולומר דסוגיא דלעיל דדרש כלל ופרט וכלל ואפי' אינטרין ליה לתאכלו להמיר צורות שיחין ומערות קסבר כללא בתרא דוקא והו מתרבו צורות שיחין ומערות אע"ג דלא דמו אלא צמד דא שם מים הגדלים על גבי קרקע וזי פריך אי מה הפרט מפורש מים הגדלים על גבי קרקע ורצי אפילו צורות שיחין ומערות לאיסורא הוה מצי לשנויי קסבר כללא קמא דוקא וצעי' עד דדמי ליה בכל דא אלא האמת קממך דמתאכלו קדריש להו לעיל דצבייתא והשתא לפירוש זה לא פליגי מידי דהך מלתא סוגיא דלעיל ותנא דצי ר' ישמעאל דהכא ויש לתמוה דכי פריך בסמוך ואיפוך אלא ומשני מרבה אני צורות שיחין ומערות להמירא שהם עצורין ככלים למה לי להוכיח כלל עצורין דהוה ליה למימר דאציעי ליה לרצוי חריצין ונעיצין טפי לאיסורא לפי שהם נובעים כימים וכנחלים לכך נראה לך דהך חריצין ונעיצין דהכא איירי צאין נובעין ולהכי פריך כיון דאין נובעין מה לי צורות שיחין ומערות מה לי חריצין ונעיצין ומשני דחריצין ונעיצין אע"ג שאין נובעין דמו טפי לימים ונחלים שאין עצורים ככלים אכל צורות שיחין ומערות עצורים ככלים ולהכי סברא להמירא והשתא למאן דדרש ריבה ומיעט מרבה חריצין ונעיצין שאין נובעין לאיסורא והתיירא דתאכלו מוקי לה צורות שיחין ומערות אכל למאן דדרש לעיל כללי ופרטי מרבה מתאכלו להמירא אפי' חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים כיון דאין נובעים:

ידקא

הכי במנא נמי דלמא פריש לרפנא דמנא רביתיה ומנא תימרא דתניא מנין בורות בורות ושותיה מזה ואינו נמוע ת"ל תאכלו מכל אשר במים וליחוש דלמא פריש לרפנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה"נ היינו רביתיה אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השרץ על הארץ ילרבות יבחושוין שסינגן טעמא דסינגן הא לא סינגן שרי (ג) אמר שמואל (ה) קישות שהתליעה באביה כלל ופרט דמידי דדמי ליה לפרט בכל דא דהיינו נובעין וה"נ אמרן לעיל (סו.) גבי כלל ופרט דחגבים לתנא דצי ר' ישמעאל דלא מתרבו צורות מכלל ופרט משום דלא דמי בכל דא ואינטרין סלעס יתירא לרצוי: ומאי מיעט מיעט צורות שיחין ומערות. תאכלו יתירא סמך דאמרי' במסקנא א"כ תאכלו מאי אהני ליה: ואיפוך אנא. דכיון דלאו טעמא יחיד למיתיה כשאר כעין הפרט אימא תאכלו למשרי חריצין ורצויא לרצוי צורות: שהן עצורין. שאין להם מוצא ומצוא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא כמידי דהא ימים ונחלים כמי: הי סתום והי מפורש. דאמרי' לעיל (סו.) הואיל והמיר צמטום והמיר צמפורש: יש לו מפורש. כההוא קרא דמשמע יש לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש להמיר כלים כלל סימני טהרה כדדרש לעיל (סו.) ימים ונחלים הוא דאוחס תאכלו ולא אחריהם כלים אפי' אין לו תאכלו: מיניה הוא דקא מיתסרו כלים. כדפרישית דקאי אמיעוט דאוחס דממעט אין לו גבי ימים ונחלים כדכתיב (ו) וצנחלים אותם תאכלו ולא שאין לו וממילא דכללים לא אימעט אכל קראי דמיתסעי צאין לו דלמך לעיל נמי דמיתסרו מיניה כדלמך לא אשך אין לו צימים וצנחלים לא תאכלו הא כללים תאכלו לא הו מפורש להמיר כלים כולי האי משום דלא תאכלו לא כתיבה לפרטא אלא כלל דכל נפש החיה אשר במים לא תאכלו ומשמע טפי דכלל מיתום שבעולם אפי' כללים דאחר אלא אף הוא דדרשין ליה בכלל ופרט וכלל דדדידיה נמי איכא ז' כללות סמוכין זה לזה אחר הפרט דכתיב צימים וצנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו': דהאי הוא דמוכח אהאך. קרא דיש לו דלמשרי כלים אתא: דאי מהאך הוא אמינא. צנחלים אותם תאכלו הא כללים אפי' אותם לא תאכלו ואתא צימים וצנחלים דאין לו וגלי עליה דכי מעטינהו לכלים מאיסורא מעטינהו ולא מהתיירא: לשפי. לשון השופה יין (ז) לחמרא (ז"מ דף ס.) לשון מוריק מכלי אל כלי: שיכרא. של תמרים הוא ומצוין דהן תולעים: צצבייתא. ציצי שמסגין אותו דרך עלים וקשים דקים: צאורסא. שאם תפול תולעת על הקשים לא יראנה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סבר שלא יתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדלמך: וקעצר משום שרץ השרץ על הארץ. דכיון דרמשה והלכה קתה על הקשין נעשית שרץ הארץ: היינו רצויסה. וכמי שלא פירשה מן המים היא: יבחושוין. כמין יבושוין דקין הנמלאות במרתפות של יין: באביה

עין משפט נר מצוה

רעט א מ"י פ"ב מהל' מכללות אסורות ה' יח ע"י מ"מ סנה עשין סנ טושי"ע י"ד ס"י פד ס"ב:
רפ ב מ"י שם הל' כ טושי"ע שם ספיק ג:
רפא ג מ"י שם הל' ט טושי"ע שם ספיק ה:
רפב ד מ"י שם הל' כ טושי"ע שם ספיק ג:
רפג ה מ"י שם הל' טו טושי"ע שם ספיק ו:

שיטה מקובצת

אל לכך נראה דהך חריצין ונעיצין דהכא איירי באין נובעין. ג"ב (ולאנן) ואלא כן פירוש לעיל לפיכך צריך לומר דנקט עצורין לאשמועינן דאי הן ונחלין אסור אפי' דאינם נובעין. כך נ"ל:

רבינו גרשום

אימא לאיסורא דאי את ליה אכול ואי לית ליה לא תיכול [אפי'] בורות שיחין ומערות: ואימעטו ליה כלים להתיירא. כלומר דבכלים אפי' דלית ליה אכול: ואימא איפכא. כלומר חריצין ונעיצין להתיירא בורות שיחין ומערות לאיסורא: חד אמר יש לו סתום אין לו מפורש. וקשקשת סתום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת מפורש: (משני לו קא) [מנייה הוא דקא] מיתרבו כלים. בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול (ותיכול להבין) הא בכלים אפי' דלית ליה תיכול כדאמרי' לעיל: אין לו הוא דקא מגלי עליה ריש לו. כלומר דאי מיש לא הוה אמינא בכלים אפי' דאית ליה לא תיכול קמ"ל אין לו בימים ובנחלים הוא דאית ליה לא תיכול (ותיכול להבין) משמע הא בכלים אפי' בצביא בצביא. כלומר שמשים ציבי דחצבא ושפי שיכרא דוך ציבי דלמא פריש התולעת מחצבא לציבי ומיחוז כשרץ השרץ: אי"ל רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע. מה דאמרת כי פריש לציבי והדר נפיל יש בו משום שרץ השרץ תניא דמסייע לך דלאחר שפירש למסנת קרין ביה השרץ: